

DAVČNO PRIZNAVANJE OBRESTI IN FINANČNE NALOŽBE

Pravkar se je sklenilo »aktivno davčno obdobje«, ko so podjetja iskala še zadnje zakonske možnosti za optimiranje obveznosti iz naslova davka od dobička. Za leto 2003 je bil zakonski temelj za sestavitev davčnega izkaza dopolnjen s Pravilnikom o davčno nepriznanih odhodkih davčnega zavezanca (v nadaljevanju Pravilnik). Namen prispevka je predvsem v analizi 3. in 6. člena Pravilnika, ki posebej zadevata področje kapitalskih naložb ter davčno priznavanje odhodkov iz tega naslova. Izhodiščna teza je, da omenjena dva člena delno zavirata kapitaliska povezovanja in sinergijske učinke, ki so največkrat glavni motiv povezovanj.

Pravilnik, ki je bil sprejet kot dodatna razlaga 12.člena Zakona o davku od dobička pravnih oseb (ZDDPO), ni prenesel bistvenih koristi davčnim zavezancem pri razumevanju omenjenega člena, še manj pa kakršnekoli davčne prihranke. Dejstvo je, da si je davčna oblast še vedno pridržala veliko mero arbitrarnosti. Davčni zavezanci še vedno ne morejo z gotovostjo trditi, da bodo njihove bilančne in davčne rešitve, ki so jih uporabili pri sestavitvi davčnega izkaza, tudi po inšpekcijskem pregledu izkazale isto davčno obveznost. Prof. dr. Šime Ivanjko je v Davčno finančni praksi št. 10/2003 povzel zanimiv podatek, da davčna oblast izda letno okrog 800 različnih navodil in stališč glede posameznih spornih vprašanj, pri čemer ta stališča in interna obvestila niso dostopna širši javnosti. Ni težko izračunati, da se vsak delavnik »rodijo« v poprečju tri mnenja davčne oblasti. Tudi če bi davčni zavezanci ta stališča tekoče prejeli, je temu tempu domala nemogoče slediti. Žal zainteresirana javnost (to so pa predvsem računovodje oz. odgovorne osebe za davščine v podjetjih) za ta pojasnila zve največkrat ob inšpekcijskih davčnih pregledih, takrat pa je že prepozno.

Cilj noveliranja davčne zakonodaje mora biti v postavitvi sodobnega davčnega sistema, ki ne bo potreboval vsakodnevnih novih tolmačenj. Denimo sprejetje Pravilnika o davčno nepriznanih odhodkih davčnega zavezanca in navajanje primerov odhodkov, ki so davčno nepriznani je popolnoma nepotrebno. Vemo, da tam navedeni odhodki, niso edini odhodki, ki so davčno nepriznani. Opazimo lahko, da je v Pravilniku večkrat uporabljena dikcija »davčno so nepriznani odhodki, ki se nanašajo na... kot so:«. Jasno nam je torej lahko, da so v Pravilniku naštetih le posamezni primeri davčno nepriznanih odhodkov. Arbitrarnost davčnega organa pa je še vedno zagotovljena, saj morajo davčni zavezanci upoštevati predvsem in samo naslednje kriterije pri ugotavljanju davčno priznanih odhodkov:

- Odhodki so neposreden pogoj za opravljanje dejavnosti,
- Odhodki so posledica opravljanja dejavnosti oz.
- Odhodki morajo biti neposreden pogoj za ustvarjanje prihodkov,
- Odhodki morajo biti običajni za poslovanje,
- Odhodki morajo biti povezani z obdavčljivimi prihodki.

Še vedno se poraja veliko vprašanj o davčnem priznavanju odhodkov obresti. V prispevku se bom omejil na davčno priznavanje obresti, ki izhajajo iz najetih posojil uporabljenih za financiranje deleža v kapitalu. Hkrati je potrebno analizirati tudi ostale stroške povezane z upravljanjem naložbe. Ob 3. in 6. členu Pravilnika, moramo upoštevati tudi Slovenske računovodske standarde (SRS 6-Dolgoročne finančne naložbe).

Dejansko je 6.člen Pravilnika napisan zelo nepovezano, saj iz 6.b člena prehaja v 6.a člen in potem spet v 6.b člen. Bolj razumljivo lahko zapišemo, da v primeru ko so posojila prejeta od lastnikov ali povezanih oseb, se obresti od prejetih posojil štejejo za davčno nepriznan odhodek v primeru ko je dodatno izpolnjen še katerikoli od naslednjih treh dejavnikov:

- Obresti imajo pravno ali dejansko drugačno podlago kot plačilo za uporabo denarja,
- Da je prejeta posojilo v podrejenem položaju kot druga posojila,
- Posojilo nima določene dospelosti, oz. se vračilo posojila zahteva le izjemoma.

Pri tretji alineji se denimo pojavlja dilema, kako opredeliti posojilo, kjer je pri času vračila navedeno »vračilo na odpoklic«. Vemo, da takšno navedbo podjetja večkrat uporabljajo (predpostavka: posojilodajalec je podjetje), sam pa dvomim, da bi DURS sprejel takšno navedbo kot ustrezno navajanje dospelosti posojila.

V potrditev teze iz začetka prispevka moram najprej navesti izhodišča in motive kapitalskih naložb oz. širše prevzemov. Največkrat gre za naslednje taktične razloge za kapitalске naložbe:

- Večanje tržnega deleža,
- Sinergijski učinki po nakupu (prevzemu) na področju dividend in tržne vrednosti podjetja, ugodnejša kapitalska struktura,
- Podcenjenost ciljnega podjetja,
- Kadri ciljnega podjetja,
- Ugodni davčni učinki,
- Diverzifikacija dejavnosti,
- Razpršitev tveganja,
- Nesoglasja med lastniki ciljnega podjetja,
- Manjkajoči kapital ciljnega podjetja,

Ekonomska korist nakupa deleža ali prevzema je dosežena takrat, ko je združeno podjetje (ali skupina povezanih podjetij) vredna več kot seštevek posameznih podjetij, ki bi nadaljevala ločeno poslovanje.

Iz davčne prakse v Sloveniji vemo, da je temeljno merilo pri davčnem (ne)priznavanju odhodkov davčnega zavezanca, povezanost z obdavčljivimi odhodki. V primeru kapitalskih naložb in kasnejših prevzemov v realnem sektorju imamo največkrat opravka s tržno naravnano strategijo nakupa. Cilj tržno naravnane strategije nakupa deleža oz. prevzema je pridobivanje novih tržnih deležev z izkoriščanjem sinergijskih učinkov ob povezovanju. Glavno vprašanje v tržno naravnani strategiji naložbe je torej izdelek, s prodajo katerih podjetja ustvarjajo obdavčljive prihodke. Motiv povezovanja je torej povečanje prihodkov na dotlej ločenih nabavnih in prodajnih trgih. Gre torej za optimizacijo procesov od same nabave prvin poslovnega procesa do prodaje blaga, proizvodov ali storitev. Dejansko so tržno naravnana povezovanja značilna za podjetja s podobnimi izdelki ali storitvami, čeprav obstajajo tudi drugi primeri; predvsem takrat ko gre za različne kombinacije motivov povezovanj (denimo kombinacija finančnih, tržnih in proizvodnih motivov povezovanj). Podjetja morajo zasledovati temeljno načelo, da tržijo le tiste outpute, kjer so najboljša (najcenejša, najkvalitetnejša), v ostalih segmentih pa se lahko povezujejo z drugimi podjetji, ki so v teh segmentih uspešnejša.

Slovenski računovodski standardi opredeljujejo dolgoročne finančne naložbe kot tisti instrument s katerim podjetja povečuje svoje finančne prihodke. Sinergijski učinki iz povezovanj (naložb) podjetij pa se kažejo v povečani prodaji in tržnem deležu. To navajam kot potrditev izpolnitve zahteve usklajenosti obdavčljivih prihodkov in odhodkov. Za doseg sinergij in povezovanja pa potrebujejo podjetja ustrezne vire financiranja, ki imajo seveda svojo ceno (finančni odhodki). Menim, da omejevanje davčnega priznavanja finančnih odhodkov iz tega naslova, destimulativno deluje na povezovanja podjetij, ki so priporočljiva tudi iz makroekonomskega vidika. Napačna je torej predpostavka zakonodajalca, da je korist matične družbe izražena le v prenešenem dobičku iz odvisne družbe. Korist se odraža v večji tržni moči in višjih (obdavčljivih) prihodkih.

Za financiranje finančnih naložb je praviloma potreben denar (čisti denarni tok). Načini financiranja kapitalskih naložb so lahko različni:

- Iz presežkov denarja tekočega poslovanja (gotovina),
- Najetje posojila,
- Z dokapitalizacijo,
- S kombinacijo gotovine in delnic (dokapitalizacije),
- S kombinacijo gotovine in kvalitetnih vrednostnih papirjev (denimo obveznic),
- Z zamenjavo kupčevih delnic in delnic ciljnega podjetja,
- Odlog (povečevanje) obveznosti do drugih virov (denimo dobaviteljev).

Vsi viri financiranja imajo svojo ceno. Morda se nam včasih napačno zdi, da uporaba lastnih virov (iz tekočega poslovanja) nima cene oz. je zastonj. Vendar je potrebno pri uporabi lastnih virov potrebno računati z oportunitetnimi stroški rabe lastniškega kapitala, kjer je temelj zahtevana stopnja donosnosti lastniškega kapitala. Vlaganje denarja v eno poslovno odločitev pač pomeni ne-vlaganje v drugo opcijo, skupno vsemu pa je, da je potrebno lastniku sredstev zagotoviti zahtevan donos.

Po 3. členu Pravilnika so davčno nepriznani odhodki, ki niso povezani z obdavčenimi prihodki. Našteta sta dva primera:

- Stroški neposredno povezani z upravljanjem naložbe,
- Stroški neposredno povezani z izplačevanjem dividend in drugih deležev v dobičku;

Obe alineji pa pomenita davčno nepriznane odhodke, če se davčna osnova prejemnika ne poveča za te prejete dividende v skladu z 32.členom ZDDPO ali se davčna osnova zmanjša v skladu z 29.čl.ZDDPO. Dejstvo je, da do ugotovitve udeležbe v dobičku in izplačila dobička prihaja v različnih poslovnih (davčnih) letih. O tej rešitvi pa pravilnik ne govori.

V 6.b členu, ki določa davčno nepriznane obresti na posojila, uporabljenih za financiranje naložb, ni govora le o posojilih lastnikov temveč o vsakem posojilu najetem za namen financiranja deleža v kapitalu. Davčno nepriznane so obresti od posojil v primeru ko pri prejemniku dividende ne pride do povečanja davčne osnove (32.čl ZDDPO) ali se davčna osnova pri prejemniku dividend zmanjša (v skladu z 29.čl. ZDDPO).

V skladu z ZDDPO prihodki iz udeležbe v dobičku drugih pravnih oseb niso ponovno obdavčeni pri prejemniku, vendar le, če je bil pri izplačevalcu od ugotovljenega dobička obračunan in plačan 25% davek od dobička v konkretnem letu. Upoštevati je

torej potrebno dva poslovna dogodka: ugotovitev in prenos dobička iz hčerinske družbe ter izplačilo dobička. Dejansko največkrat prihaja do izplačila dobička v letih po ugotovitvi dobička.

Ob nakazilu dela dobička matični družbi, odvisno podjetje plača posebno akontacijo davka od dobička po stopnji 25%. To velja le v primeru, če v letu ko je bil ta dobiček ugotovljen, ni bil obračunan in plačan davek od dobička. V primeru plačila posebne akontacije, se bo v matičnem podjetju povečala davčna osnova v skladu z 2. in 3. odstavkom 32. čl. ZDDPO.

4. in 5.odstavek 32. čl. ZDDPO določata, da v primeru ko izplačevalec dividend obračuna in plača davek od dobička po stopnji 25%, se davčna osnova prejemnika dividende ne poveča za prejete dividende. To pa je ravno primer, ki ga določa 6.b člen Pravilnika. Ta oblika nakazila dividende je tudi najpogostejša, kar pomeni, da lahko sklepamo, da se dejansko davčne osnove prejemnikov dividend v večini primerov ne povečujejo. Namen tega člena je torej le v naložitvi dodatnega davčnega bremena podjetjem, ki se ukvarjajo s finančnimi naložbami.

Za razumevanje omenjenih določb je potrebno navesti tudi določila slovenskih računovodskih standardov. Pri uporabi kapitalske metode, obvladujoče podjetje povečuje dolgoročno finančno naložbo za del dobička odvisnega podjetja, ki mu pripada glede na delež. Za učinek prevrednotovanja se poveča prevrednotovalni popravek kapitala v zvezi z dolgoročnimi finančnimi naložbami ali pa se povečajo finančni prihodki (glede na usmeritev podjetja v pravilniku o računovodstvu). Kasneje prejeti deleži v dobičku zmanjšujejo prvotno izkazano povečanje finančne naložbe na podlagi udeležbe v dobičku. Dolgoročne finančne naložbe v podjetja, ki niso zajeta v skupinske računovodske izkaze, se vrednotijo po naložbeni metodi in se letno ne povečujejo za del dobička, ki jim pripada glede na delež. Nakazani deleži v dobičku se obravnavajo izven dolgoročne finančne naložbe in povečujejo finančne prihodke.

V praksi so odvisna podjetja vsako leto plačevala vsaj minimalni davek od dobička, tako, da se ob nakazilu dela dobička obvladujoči družbi le-tej ni povečevala davčna osnova. Davčna oblast je seveda to opazila in odkrila možnost za povečanje proračunskih prihodkov. Bolj koristno bi bilo, da bi se davčna (finančna) oblast v davčnem zakonu lotila problema t.i. tanke kapitalizacije, s čimer bi pripomogla tudi k bolj preglednemu finančnemu poslovanju slovenskih podjetij.

Omenjenim rešitvam iz Pravilnika je potrebno oporekati iz dveh vidikov:

- Ni res, da je edini obdavčljivi prihodek obvladujoče družbe le nakazilo dela dobička s strani odvisne družbe

Z navajanjem motivov kapitalskih naložb sem pokazal, da imajo obvladujoča podjetja predvsem tržni interes, ko se odločajo na naložbene podvige. Iz sinergijskih učinkov izhaja tudi ogromno dodatnih obdavčljivih prihodkov. Omejevanje obvladujočih podjetij, ki tudi s prevzemi ustvarjajo dodano vrednost v gospodarstvu in z (ne)priznavanjem njihovih finančnih odhodkov je klasičen primer zaviranja gospodarske aktivnosti. Finančna naložba in kasnejši prevzem podjetja skrajšuje čas, ki bi bil sicer potreben za razvoj podjetja (osvojitve trgov, razvoj produktov, naložbe v kadre in osnovna sredstva).

- Podjetja postavlja v neenak položaj glede uporabe virov financiranja za kapitalne naložbe

Podjetje, ki se je odločilo za kapitalno naložbo je najelo posojilo pri poslovni banki. Pri tem se omejujem, da je bilo posojilo najeto strogo namensko za financiranje finančne naložbe. Seveda lahko finančni direktorji z denarnim tokom iz posojila, ki ni strogo namensko, tudi spretno manevrirajo in prav tako izpeljejo financiranje finančne naložbe. To podjetje pa je neenako v primerjavi s podjetjem, ki je izpeljalo financiranje naložbe z večjim zamikom (morda celo po dogovoru) plačil dobaviteljem. Na ta način bo podjetje uspešno financiralo finančno naložbo, dobaviteljem pa bo plačevalo 17% letne obresti, ki so seveda davčno priznan odhodek.

Skupaj lahko upamo, da bo prihajajoča davčna zakonodaja na področju obdavčevanja dohodkov pravnih oseb bolj pregledna in da čez leta ne bomo potrebovali dodatnih Pravilnikov, ki bi pojasnjevali sprejeti zakon. Ustrezna rešitev pri poseganju davčnega zakona v financiranje podjetij, bi denimo bila v nepriznavanju finančnih odhodkov podjetjem, ki presežejo določeno razmerje med tujimi in lastnimi viri financiranja. S tem bi tudi preprečili nerazumno in hitro zadolževanje predvsem malih podjetij, ki ogroža bodoči obstoj takšnega podjetja in seveda tudi upnike previsoko zadolženega podjetja.

DAVČNO FINANČNA PRAKSA 4/2004

Mag. Dejan Petkovič, spec.
davčni svetovalec, ITEO ABECEDA d.o.o.

